

Lõrp

EESTI PEDAGOOGIKA
ARHIIVIMUUSEUM
FOND N. 30.968-30.

Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi ajaleht

Nr. 13 Aprill 1997

Meenutus sügisestelt koolituspäevadelt Rakveres

28.-29. oktoobril 1996 oli EES-i lahkeks võõrustajaks Rakvere Gümnaasium, kus toimusid koolituspäevad teemal "Kirjandusteose interpretatsioon". Tore oli jälle koos näha nii palju emakeeleõpetajaid üle vabariigi, et kuulata-vaadata kolleegide töökogemusi ja üheskoos selgemaks rääkida üldist äravust tekitav riigieksam.

Sisukas ja huvipakkuv oli Madis Paide ettekanne nüüdiskirjanduse käsitlemisest keskkoolis. Esineja põhjendas kümnekonna teose puhul oma valikut, tehes seda eht madispaidelikult uudsetl ja omanäoliselt.

Teemat jätkasid Raivo Kuusk ja Taani gümnaasiumide ekspert Jørgen Falkesgaard. Esimene veenis meie emakeeleõpetajaid senisest enam "Academiad" lugema, teine rääkis ilukirjanduse õpetamisest oma kodumaal, kus õpikute pakkumine järgib vaba turu reegleid ning riiklikult kinnitatud õppevahendeid ega nõudmisi nende järele polegi. Töö tekstidega toimub tunnis dialoogivormis. Üldse käsitletakse kaks teost aastas — kokku kuus suurteost, aga see on elav kirjandus. Lühikese aja jooksul püüdis külaline oma töökogemust rakendada rühmatöös "Nora" käsitlemisel.

Meeleolukas oli pärastlõunane kohtumine Rakvere teatri noore juhtkonnaga, kus muusikalist elamust pakkusid noored esinejad Heilo ja Sats.

Kui õhtul teatris eesriie avanes, oli lavapilt mõnelegi saalis olijale meeldiv taaskohtumine Norramaa iluga. H. Ibseni "Naine merelt" viis mõtted kõrgetele mägedele ja maalilistele fjordidele, mille keskel näidendi keerulised karakterid keerulist elu elasid.

Tõiseks ja sisukaks kujunes teinegi päev: rühmatööd, J.D. Salingeri novellide instseneering Rakvere linna noorte näitetrupilt, riigieksameid puudutavate juhendite tutvustamine.

Oli üllatusi — pooletunnine bussiekskursioon Rakvere linnas, mis paljudele huvitav oli tänu läbimõeldud marsruudile ja osavale giidile.

Sügipäevad õnnestusid igati. Osalejate tänusõnad kuuluvad õpetaja Liivi Heinlale ja teistele virumaa lastele Rakveres ja maakonnas.

Leili Pallon

Toimetus

Kaja Sarapuu, Sven Maanso, Anne Oruaas
Küljendaja Jesper Saron (Kehra Keskkooli 8a klass)
Kunstnik Kaspar Sarapuu (Kose Keskkooli 3a klass)

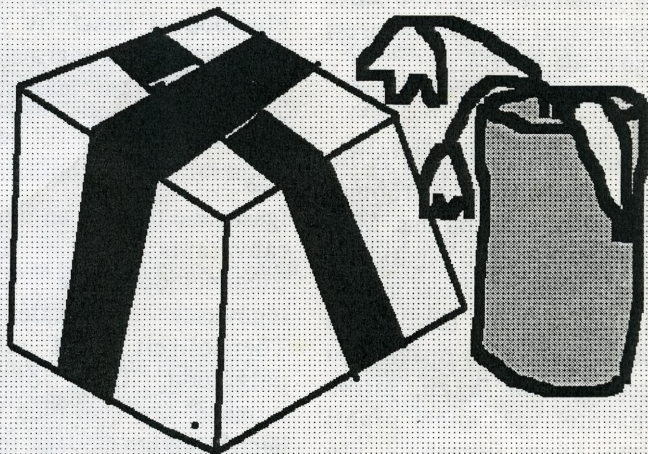
Leht on küljendatud ja kujundatud Kehra Keskkooli arvutiklassis, paljundatud Ardu Põhikoolis

Õnnitleme!

75
Hilda Jaakson 22.05
70
Uno Kuresoo 23.05
65
Viivi Läll 15.09
Elsa Pajumaa 2.09
Linda Reimann 17.05
Hoide Sikk 11.04
60
Ene-Reet Kariis 23.09
Vaike Kesküla
Urve Kilk 5.12
Milvi Pever 11.12
Liilja Raudsepp 28.07
55
Vilma Lehtse 5.05
Maret Malmberg 30.11
50
Ellen Kaaret 28.07
Juta Lange 15.10
Aino Lillik 31.01
Asta Nõmtak

Loe lehest

- Rakvere-meenutusi lk. 1
- intervjuud Jaan Õispuuga lk. 2
- Saaremaa teatri-festivalist lk. 3
- meeste kirjanduse seminarist lk. 4

Joonistas Kaspar Sarapuu

Seekordses lehenumbris vahendame seltsikaaslasest filosoofiadoktori Jaan Õispuu mõtteid. Kuna tema persoon ei vaja tutvustamist, palusime tal tõlgendada mõnd märksõna.

Elu

Horoskoobid mind ei huvita, kuid hinge ja keha lahususse, hinge püsivusse ja keha kaduvusse usun küll. Eelmises elus olnud ma Kanada metsamees. Põhja tõmbab mind praegugi. Ehkki saarlasest Kala, eelistan liha kalale ja maad merele.

Elu on püha. Teiselt inimeselt elu tahtlikult röövinu saab kuriteo ainult oma eluga lunastada. Olen surmanuhtluse pooldaja. Keegi pole endale elu ise andnud, seepärast poleks kellelgi õigust kergetäeliselt ka oma elu külge kätt panna. Olen pidanud kahele tuttavale seda sisendama. Loodetavasti suutsin neid veenda, aga kes see teise inimese sisse näeb.

Ma ei armasta jutte kasulikkusest ja kahjulikkusest elus. Elu aluseks on mõõt ja mõõt on igal inimesel individuaalne. Mis on kahjulik? Ka mitesuitsetaja võib surra kopsuvähki ja verekeskusest võib saada AIDS-i.

Ilu

Ilu seondub *iloga*. *Ilu* ja *ilo* tähendavad *ilu* ja rõõmu. Rõõmus inimene on ilus. Meie tänavad on süngeid nägusid täis (minagi kuulun sellesse massi). Mornus teeb teed veel auklikumaks, ajab ripakil aiad veel rohkem längu, pillub tänavatel veel enam prahti silma. Sünge inimene ei näe korratust ja lohakust oma ümber - tal on endaga liialt palju tegemist. *Ilu* algab minu jaoks seal, kus lõpevad lohakus ja minnalaskmine.

Persoon

Raha

Minu üle pole ta seni võimu saavutanud. Tosin aastat tagasi küsis mu nelja-aastane tütar: "Isa, kas me oleme vaesed või rikkad?" Nii siis kui praegu vastan ühtemoodi: raha poolest ehk alla keskmise, aga muidu üle keskmise. Ma pole kunagi töötanud kartulikoori süüa. Ma ei söö neid, sest selleks puudub vajadus. Muidugi valetan ma, kui ütlen, et käin kahel nädalavahetusel kuus õpetajate täienduskursustel pelgast töörõõmust. Aga ma poleks ka aus, kui ütleksin, et mulle ei paku mingit pinget laupäevased ja pühapäevased kohtumised 22 meeldiva daamiga. Tudengitele olen õpetaja leiba alati soovitanud: see pole küll magus, aga see-est stabiilne.

Valu

Valu tuleb kutsumata. Seepärast teda vihatakse ja peljatakse. Minu elukäsitluse järgi on igal asjal kaks otsa - hea ja halb. Kuigi piinav, annab valu märku, et midagi on korrast ära. Robert Hinderlingi "Eesti keele pöördõnastikku" sirvides tõdesin rahuloluga, et minu arusaam ühtib kogu eesti rahva omaga: näitesõnavara põhjal jagunevad valud füüsilisteks ja hingelisteks. Nii leiabki sõnastikust *maovalu* kõrval ka *maailmavalu*, *hingevalu*, *südamevalu*. Head valud. Kes nende käes vaevleb, pole veel kadunud. Ja *armuvalu*! See on praegusel kevadisel ajal kogu elusloodust edasiviiv jõud. Huvitaval kombel ongi mainitud pöördõnastikus "märksõnad *valu* ja *elu* kõrvuti.

Töö

Igasugune tegevus on töö. Ka rahvatants ja Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi tegevuses osalemine. Tõenäoliselt pead silmas palgatööd. Olen õnnelik inimene, sest seni olen tööle läinud päris hea meelelega. Erandi moodustas kaheaastane periood, mil olin polgu finantsteenistuse ülem. Tööl polnud viga, aga keskkond jäi võõraks. Siis tahtsin juba hommikul õhtut.

Minu kaasmaalane Juhan Peegel on tõdenud: mitte kusagil, ei NLKP põhikirjas ega piiblis pole öeldud, et elu peab kerge olema. Ma pole Vargamäe Andrese tüüp, aga leian, et teistelt võib nõuda ainult see, kes ise palju teeb. Väga tähtis on töökultuur. Seda tuleb kodus ja koolis lapsele väiksest peale sisendada. Ega meie töökultuur muu maailmaga võrreldes nii hull olegi kui enesehaletsushoogudes arvame: seanahavedajaid on igal pool maailmas.

Parima vastuse töö kohta annaksid kindlasti töötud ja vahest ehk pensionäridki: nemad mõistavad töö olemust kindlasti teisiti. Töö ei riku meest: kui ma poleks õppejõud-koolmeister, siis oleksin kasvataja internaatkoolis või lasteaias. Päris tõega! Igal juhul hariduses. Tehnika ei huvita mind karvavõrdki, kuigi hädatarvilikud asjad ajan masinatega ära.

Vabadus

Villem Ernits rääkis kunagi, et tema pidanud naisevõttu vaba tahte väljenduseks. Pealegi olevat keegi Viini professor väitnud, et mees on MEES elu lõpuni. Kui Ernits pettusest aru saanud, olnud juba hilja. Vabadus ei tarvitse olla tunnetatud paratamatus. Iga põlvkond peab vabadust kogema ise, omal nahal tundma õppima, vajaduse korral ka omad vitsad saama.

Eestlasele on vabadus magus sõna. Vabadusaeg on olnud nii üürrike, võimudega sõdimis-harjumus nii veres, et ähvardab Eesti omariikluse laevukese kohati ohtlikult kõikuma panna. Paljutähenduslik on sõna *vabadus* ja ta sünonüümi *priius* päritolu: *vabadus* on idast (slaavlastelt) ja *priius* läänest (germaanlastelt). Slaavlastel ja germaanlastel on sajandeid olnud Eesti saatuse üle otsustajad. 19. sajandil domineeris *priius*, nüüd *vabadus*.

Stiil

Stiil ei seendu minu jaoks seitli asukoha, habeme pindala,

ülikonna tegumoe ega automargiga. Võib juhtuda, et väline stiil pannakse kompenseerima seemise stiili puudumist. Moeajakirjad on *stiilist* teinud *moe* sünonüümi. Leian, et stiil on elamise viis, iseendaks jäämine.

Iseendaks jäämine

Olen õpilastele ja tudengitele öelnud: kõik inimesed pole solistideks loodud, kooris laulmist ei ei tasu häbeneda, isegi publiku hulgas istumist ei peaks võtma traagikana. Kui laul ikka ei meeldi, ära laula, mis sellest, et kõik teised laulavad. Vahel on targem wait olla. Võib ka ainult suud liigutada ja sõnad pähe õppimata jätta. Nagu Jorh Aadniel Kiir filmis "Kevade".

Saladus

Saladus on igale inimesele sügavalt isiklik asi, seepärast ei soovi ma midagi lisada. Mitte mingil juhul ei tasuks saladust seostada salatsemisega.

Tabu

Inimese väljamõeldis, vahel ka enesekaitserefleks. Vanim on tõenäoliselt sugulasabielude tabu, mis on kindlalt seotud viimase põhjusega. Üldinimlikud tabud on kümme käsku, mille järgimisest ei pääse inimkond ka tänapäeval. Imetlen käskude lakoonilisust ja sõnastuslikku täpsust. Praegustel koodeksitel ja seadustel on siit palju õppida. Kümnele käsule leidub analooge ka erinevate parteide programmides, kuid tähtsad pole ju käsud ja moraalkoodeksid ise, vaid nende järgi elamine. Samas on kümne käsu hulgas erineva kaaluga tabusid: isast ja emast lugupidamine kuulub kogu elutee juurde, ligimese naise vastu tuntakse huvi elu teatud perioodil. Ma võin muidugi eksida.

Sõnatabu on keelerikastaja. Tabudeta oleks meie keeles ainult *karu*, aga tänu tabudele tunneme veel *mesikäppa*, *otti* jne.

Märksõnad Kaja Sarapuult

21. - 23. märtsil toimusid Saaremaa miniteatripäevad '97. Nende päevade lõpulaulu refräänis on read:

*See meenub aastate
möödudes taas -*

*teatrifestival saarel
ununed ei saa.*

Neljateistkümnene koolitrupile erinevaist Eestimaa paigust olid need päevad tõesti vaimustavad ja meeliköitvad. Nii palju tegutsemislusti ja -rõõmu! Kiiresti muutuvast ajas, mis on kaasa toonud palju pingeid ja stressi, olid need päevad tõeliselt lõõgastavad puhkehetked. On nii hea näha ja tunda enda ümber noori inimesi, kes kiirgavad loovust ning vaimustust.

Teatripäevade korraldaja oli Saaremaa Ühiskümnaasium (SÜG), ütlen meelega Saaremaa Ühiskümnaasium, kuigi

Saaremaa miniteatripäevad '97

peakorraldajad olid õpetajad Rita Ilves ja Sirje Kreisman, sest niisugust üksmeelt ning kokkuhoidmise tahet ei kohta just eriti tihti. Festivali korraldamisega oli palju vaeva nähtud alates sellest, et igale trupile oli määratud oma Väike Isa, kes aitas võõras kohas kohaneda, lahendades kohale sõitnu kõik probleemid, ja lõpetades toitlustamisega. SÜG-i õpilasi jätkus igale poole: valvelaud töötas kõik need päevad 7.00 - 2.15 ja jagas infot igast vallast, aula ukse taga müüsid pileteid ja pidasid korda SÜG-i õpilased, sööklaski oli neid siin-seal abiks. Viimase festivalipäeva hommikuks oli valmis kooliajalehe SÜG-Press erinumber. Kirjutajad pidid ju kaks päeva infot koguma, lood valmis kirjutama ja viimasel ööl tehti ajaleht valmis. Ja lõpuks veel laupäevaõhtune kabaree! XI klasside õpilased andsid 2-tunnise etenduse. See, et ühe lennu õpilased nii heatasemelise kabaree-programmi esitavad, räägib küll erilisest vaimsusest ja kõrge tasemest.

Äsja möödunud Saaremaa miniteatripäevad olid järjekorras kuuendad. Muidugi on nende aastatega

saadud ja talletatud kogemused kasuks tulnud, aga hea on veel see, et pole jõutud tüdineda ega ennast ammendada.

Ja nüüd mõni sõna nendest truppidest, kes oma kunsti väga heatahtlikule ning viisakale publikule ja kõrgele zürile etendasid. Züri liikmed olid TPÜ rezii õppetooli juhataja Toomas Lõhmuste, teatrikritik Margot Visnap, Harrastusteatri Liidu esimees Toomas Silm, Rakvere Teatri direktor Indrek Saar, vabakutseline kirjanik Rein Tootmaa, SÜG-i direktor Viljar Aro ja Tõnis Kipper Kadi raadiost. Et kooliteatri tase on tõesti kõrgeks tõusnud või tõstetud, sellest andsid tunnistust ka festivali lõputseremoonial Toomas Lõhmuste lausunud sõnad, kus ta avaldas tunnustust ja tänu kõigile noortele näitlejatele, samal ajal tundes kaasa endale ja züri liikmetele, sest valiku tegemine läheb iga aastaga üha raskemaks ja raskemaks.

Tänavu aastane Grand Prix anti Varstu keskkooli "Kõgõkogole" ja parima lavastaja tiitli teenis nende õpetaja Lea Mändmets.

Kolm laureaati olid: Rakvere Reaalgümnaasiumi

laulu- ja mänguselts "Karla" (juhendaja Tiina Kippel), Jõgeva Gümnaasiumi kooliteater "Liblikapüüdja" (juhendaja Lianne Saage) ja SÜG-i luuleteater "Krevera" (juhendaja Rita Ilves).

Minule endale mõjus kõige vapustavamalt "Liblikapüüdja" harras, puhas ja helisev etendus "Sõpradele", mis oli tehtud T. Jannsoni "Muumitrollide" põhjal.

Lõpetuseks sobiks sisse panna SÜG-Pressi "Libauudiste" kokkuvõte, kus on kirjas kogu kolme meeldejääva ja argilisust unustama sundinud päeva repertuaar ja (või) esinejad.

"Elamiskõlbmatuks tunnistatud õhtusöök ubinamoos oli mõeldud Mogrimaalt pärinevatele sõpradele Hans Hädavaresele, Justusele, Milvi Lausile ja spetsiaalselt Muru Miku meelegaiguse vaigistamiseks. Tuuline lahkumine Karla veetlevast leedist sai onu paremate päevade alguseks: kabaree, õrn, armas, õrn ja helisev muusika pauguga lõpus - KÕGÕKOGO."

Endla Klemets

Nii me õpetasimegi...

Pansion lasi vett läbi.

☐☐☐

Skisofreenikust pullile ei saa selgeks teha, kui palju head sa talle tahad teha.

☐☐☐

Autoistmete originaalkatmine reisija nahaga!

☐☐☐

Valmisid jõusööda käsud, mis on antud piimalehmadele.

☐☐☐

1836. aastal tüüris Puskin endale Svjatogorskis matmispaiga.

☐☐☐

Maarahvas käib oma asjatoimetustel kummisaabastes.

☐☐☐

Mul on kodus ema, väärisa ja kaks poolt öde.

☐☐☐

Hommikul pidime sulgudest sõnniku koos talitajaga välja viima.

☐☐☐

Talvel tehakse paadisõitjatest uisud.

☐☐☐

Koer on inimese sõber. Nad lähevad läbi paksu ja vedela.

☐☐☐

Praktikandidid siirdusid valgetes kitlites lehmade juurde.

☐☐☐

Talupojad tulid pasteldes peaministrit vaatama.

☐☐☐

Individaualpiimatootjate rasvaprotsendi määramine.

☐☐☐

Polikliinikus pikendati mind 4 korda.

☐☐☐

Tatjana sõitis kalessis, tagaots üles tõstetud.

☐☐☐

Kohustume oma jõududega suurendama sigade arvu kahekordseks.

☐☐☐

Basseinis võib ujuda üksnes arsi loa ja ujumismütsiga.

☐☐☐

Käesoleva kaebtuse olen sunnitud kirjutama selle

pärast, et mulle ei kallatud sööklas sousti peale.

☐☐☐

Elavaid saatsid korjaste viimased käeviiped.

☐☐☐

Kuna laohoidjal puudusid mõned kruvid, siis jäi remont läbi viimata.

☐☐☐

Nüüd aitasid Andresel sõnnikuprobleemi lahendada loomad.

☐☐☐

Unnates koledasti jälgisid õpilased maanduvat lennukit.

☐☐☐

Kogunud Salme Haavik

Meeste kirjanduse seminarilt Tallinna Pedagoogikaülikoolis

Jürikuu esimese kuupäeva pärastlõunal kogunes paarkümmend kirjandushuvilist Tallinna Pedagoogikaülikooli Põhjamaade filoloogia osakonna korraldatud meeste kirjanduse konverentsile teemal **“Eesti ja meeste kirjanduse aastatuhande vahetuse künnisel”**. Algselt rahvusvahelisena planeeritud konverents toimus soome esineja saabumata jäämise tõttu paraku riikliku kirjandusüritusena. Teadaolevail andmeil oli konverents esimene omataoline sündmus kogu Eestis.

Kohalolijaid tervitas TPÜ Põhjamaade filoloogia osakonna juhataja Jaan Õispuu. Ta nentis, et viimastel aastakümnetel on suur hulk väärt meeskirjandust jäänud palju reklaamitud naiskirjanduse varju. Hästi organiseeritud feministide liikumisele pole Eesti manismil esialgu veel midagi vastu seada. Feminismi ja manismi ei tohiks siiski

vastandada: eesti lähimineküki kirjandusest on oivalisi näiteid katsete kohta luua silda feminismi ja manismi vahel. Silmapaistvaks sümbioosiks selles vallas on romaanid “Piiririik”, “Hind” jt.

J: Õispuu peatus lühidalt ka terminoloogial. Eesti keel loob feminismile soodsamad terminoloogilised tingimused: **naine: naise: naiskirjandus**. Manism ei saa oma kirjandusest kõneldes endale sellist konsanantliitumise luksust lubada. Nii et **meeskirjanduse** asemel pisut lohisev **meeste kirjandus**. Loodetavasti toob aeg ka terminoloogiasse arutust.

Underi-Tuglase Uurimiskeskuse direktor Toomas Liiv oli oma ettekande formuleerinud küsimusena - **“Feminism või manism? Või hoopis dadaism?”** Rohkele näitematerjalile toetudes jõudis ettekandja tõdemusele, et piiri tõmbamine kahe esimese mõiste vahele

pole kuigi lihtne. Kas meeste kirjandus on meeste kirjutatud kirjandus, meestele kirjutatud või meestest kirjutatud kirjandus? Või kõik kokku? Kas leidub erijooni Kodu- ja Välis-Eesti meeste kirjanduse vahel? Äärmiselt huvitavast ettekandest leidsid vastused kõigile püstitatud probleemidele.

Professor emeritus Valdek Pall tutvustas Anne Lille (see oli kogu konverentsi jooksul kõlanud ainuke naisenimi) tõlkes ilmunud Apuleiuse “Kuldset eeslit”. Antiikkirjanduse klassikasse kuuluvad metamorfoosid on samal ajal ka meeste kirjanduse klassikasse kuuluv teos. Mis teeb aastatetaguse eesli eesti mehele lähedaseks? Antiik- ja eesti eeslite ühis- ja erijoonete oligi V. Palli ettekanne pühendatud.

Ajast ja kohast tingituna on eesti meeste kirjandusele lähedased teistsugusedki kujundid. Et see nii on ja et eestigi meeste kirjandus liivale rajatud pole, tõendasid kaks magistri-

ettekannet.

Kalle Kanna uurimus **“Mehed kui hiired Mihkel Muti loomingus”** ja Egon Lamme ettekanne **“Sven Kivisildnik - tuhandete lemmikust miljoni lemmikuks”** andsid ülevaate erinevatest meeskirjanikest ja nende kirjutatud meeste kirjandusest. Ettekannete järgnenud mõttevahetuses jõuti ühisele seisukohale, et kolmikpunktide hulk tekstis ja kirjatüki mehelikkus ei ole võrdelised mõisted. Pealegi ei ole viimasel ajal kombeks lugeja fantaasiat punktide ja ütlematajätmisega koormata. Mahlakat otsekohe-
sust oleme õppinud naabritelt.

Esimene õnnestunud konverents ärgitab korraldajaid samas vaimus jätkama.

Jaan Õispuu

Mis juhtus?

Politseiteated

"Lõrbi" toimetuse sai usaldusväärsust avaldamisele mittekuuluvatest allikatest teada, et 25.märtsil 1997.a toimus emakeele riigieksam. Tegemist oli ilmselt organiseeritud ja väga korrumpeerunud grupiga, sest krüpteeritud teksti edastamiseks kasutati mitut raadiojaama.

Hiljem selgus, et kurjategijad olid mitmesuguste meelitusete, nagu kooli lõpetamise ja kõrgkooli sisse saamise sildi all koolivaheajal kokku ahvatlenud tuhandeid noori, kelle isikuid sel hommikul isikutunnistuse abil tuvastati.

Mafioosod olid igasse keskkooli ja gümnaasiumi saatnud oma käsilased, kes tõid kaasa virna vihikuid ning noored pidid tervelt kuus tundi valvurite silma all produtseerima mingit teksti, mille mõttekuses nad ise kõige rohkem kahtlesid. Ja edaspidi

kahtleb riigieksami hindamiskomisjon.

Lisaks vabaduse võtmisele pakuti kirjutajatele head ja paremat süüa ja juua. Üks kannatanu, noormees (18) kirjeldas oma piinu: “Kange, seesamune, et kuidas seda nüüd öeldagi, oli. Laua taga istusid ainult kenad beibed. Kui ma ikka

lõpuks julguse kokku võtsin ja ütlesin, et pean väljuma, ütles üks neist, et saab küll ja tuli ise minuga kaasa. Terve tee ma mõtlesin, et kas tuleb tõesti kaasa ja kui kaugele siis. Tuligi.”

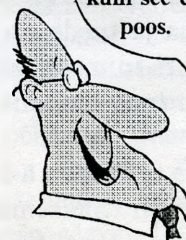
Ja kui nad tagasi tulid, oli eksam tehtud...

Lõrpija

Välisvaatleja A.Õ. N koolis jäädvustatuna valvekaamera

Kõrboja Anna
käis oma asjaga nii
kaua Villule peale,
kuni see enda üles
poos.

Toimetaja veerg

Armas emakeeleõps,
leht sai läbi, vaat, kus
lops.
Kui ta sulle lusti tegi,
tasutud on meie higi.